

30.01.2018

Сімонов Д.

Анатолій Загородній: максимально інтегрувати молодих науковців у Європу

Загородній А., віце-президент НАН України, академік НАН України:

«...За домовленістю з Міністерством фінансів, започатковується нова бюджетна програма – “Підтримка розвитку пріоритетних напрямків досліджень”. На цю програму виділено 500 млн. Це досить груба цифра, і вона має бути витрачена на адресну підтримку пріоритетних досліджень, у тому числі з урахуванням результатів оцінювання ефективності діяльності наукових установ за новою методикою, розробленою на основі міжнародних стандартів і затвердженою постановою президії ([Дім інновацій](#)).

Я поясню, що це таке. Кілька років тому академія розробила нову методику оцінювання ефективності діяльності наукових установ, яка значною мірою запозичує багато підходів, які використовують сьогодні у Європі. Тобто, якщо найпростіше, то наша методика близька до тої, що використовується в [Асоціації Лейбніца](#) у Німеччині. Процедура доволі складна, але вона має дати досить вичерпну відповідь про те, що являє собою наукова установа не тільки в цілому, але і її підрозділи – наскільки ефективно вони працюють. Відповідно до результатів такого оцінювання, установі може бути присвоєно категорію А, Б чи В.

Тобто А – це установа, яка здійснює дослідження на високому рівні та заслуговує на те, щоб її підтримати, в тому числі фінансово. Категорія Б – це інститути, які працюють стабільно і їм можна дати можливість працювати далі. Категорія В – це установи, до яких є серйозні зауваження і передбачено дати якийсь час на те, щоб усунути ті недоліки, які будуть виявлені. У разі невиконання цих вимог буде розглядатися питання про їх реорганізацію і, можливо, навіть ліквідацію.

Цей процес розпочався. У позаминулому році було проведено оцінювання 13 установ. Частина з них отримала категорію А, частина – категорію Б. Процедура доволі складна, і ми про це багато розповідали. Минулого року ми теж провели оцінювання 28 установ, але це ще не всі, бо в академії, як ви, можливо, знаєте, є близько 170 установ і організацій.

Так от, під час обговорення в Міністерстві фінансів було висловлено таке побажання, щоб кошти, про які академія клопоталася додатково, не розподіляти «рівномірним шаром» по всіх інститутах, а виділити лише тим, які отримали категорію А, і в такий спосіб підсилити ті установи, які мають високий рівень. Але тут є певна проблема, тому що, як я сказав, не всі установи пройшли оцінювання – це було неможливо зробити протягом року. З іншого боку, установи не відповідають за те, що вони не потрапили під оцінювання в першу чергу. Тому, крім результатів оцінювання, буде враховано також рейтинги, які виставляли відділення своїм установам (така робота дуже активно проводилася під час так званої «оптимізації» академії). Усе це буде враховуватися для того, щоби підтримати найкращих.

Більше того, Міністерство фінансів на останній зустрічі висловило побажання, щоб в інститутах, які мають у цілому високу оцінку, але не всі їхні підрозділи працюють однаково ефективно, підтримувати не всі підряд, а тільки

тих, хто займає передові позиції. Якщо до цього дійде, то планується, що саме в такий спосіб частину фінансів програми (а це близько 260 млн) буде використано для адресної підтримки.

Другий елемент цієї програми – виконання на конкурсній основі найважливіших для держави наукових досліджень, а також науково-технічних розробок з високим ступенем готовності, зокрема, в інтересах національної безпеки та оборони. На цю мету теж передбачено виділити досить серйозні кошти – близько 150 млн, але виключно на жорстких конкурсних засадах.

Далі, за цією програмою передбачено придбання новітнього та модернізація наявного унікального наукового обладнання. Я поясню, що це таке. В академії свого часу було створено близько 90 центрів колективного фінансування. Це дуже вартісне обладнання і, до речі, в цих центрах мають змогу проводити дослідження науковці не лише з академії, а й з університетів – це реальна практика. Але обладнання дороге, воно потребує супроводу, заміни деталей, витратних матеріалів, і, на жаль, останніми роками академія не мала достатньо коштів повною мірою це забезпечити. Виходить зовсім нелогічно: є дороге обладнання, яке не може бути використано через те, що немає витратних матеріалів чи запасних частин, які дуже недешеві. Так от, на цю мету передбачено використати близько 60 млн. Дуже багато обладнання на це не купиш, але ми плануємо принаймні забезпечити комплектувальними деталями та витратними матеріалами і, можливо, купити те, що найнеобхідніше з техніки. Але, знову ж таки, це відбуватиметься на конкурсних засадах.

Наступне – це підтримка талановитої молоді. Питання вельми дошкульне, як ви знаєте, бо дуже великий відсоток і випускників аспірантури, і молодих науковців виїжджає за кордон – не тому, що вони не є патріотами, а тому, що вони фактично не мають умов для нормальної роботи. Надто якщо випускник аспірантури не є киянином, бо зарплата не дозволяє йому винаймати житло і утримувати родину. В академії є багато засобів для підтримки молодих учених, зокрема, стипендії та гранти. Вони не дуже великі, але це все одно підтримка. Є премії президента України для молодих учених, є премії Верховної Ради, але я б сказав, що це точкова підтримка, яка не розв'язує проблему, хоча, звісно, добре, що вона є.

Зараз ми маємо на меті започаткувати нову конкурсну програму створення молодіжних дослідницьких груп із досить-таки солідним фінансуванням. Мається на увазі, що ті молоді люди, які позиціонують себе як наукові лідери, можуть зібрати навколо себе колектив із 3–5 молодих людей і податися на цей конкурс, щоб отримати дуже серйозне фінансування. Ми ще не знаємо точно, але попередньо плануємо, що на рік це фінансування становитиме близько мільйона гривень. Для 3–5 осіб це дуже серйозна підтримка, але, звісно, не все на зарплату. Головне, що там будуть закладені кошти на закордонні відрядження, щоб молоді дослідники могли здійснювати візити до своїх колег, налагоджувати контакти, брати участь у конференціях. Перевагу буде надано тим молодим людям, котрі мають досвід активної міжнародної співпраці, зокрема, мали стипендію якогось міжнародного фонду (наприклад, [Фонду Александра фон Гумбольдта](#)) чи обіймали позицію постдока десь у Європі. Ми сподіваємося, що, можливо, це навіть допоможе повернути в Україну когось із тих талановитих молодих людей, які зараз працюють у Європі.

<...> Ми оголосимо цей конкурс і побачимо, скільки таких команд академія може профінансувати. Якщо їх виявиться більше, то цю суму можна буде збільшити у якийсь спосіб. Усе це буде визначатися виключно на конкурсних засадах. Не виключено, що ми будемо намагатися залучати до оцінювання конкурсу іноземних експертів.

Нам потрібно максимально інтегрувати молодих науковців у Європу. Якщо лідер сам пройшов стажування там, мав позицію, у нього є контакти, то це дає змогу йому активніше розвивати міжнародну співпрацю. Молоді люди, які туди поїдуть, співпрацюватимуть активніше, і це дасть змогу – ми сподіваємося – брати участь у європейських конкурсах спільно з іноземними колегами, куди, скажімо, чисто українській команді пробитися досить складно. І це має підвищити ймовірність того, що такі конкурси можна буде виграти. Це абсолютно нове, чого в академії досі не було. Але така практика існує в багатьох країнах, зокрема, у [Товаристві Макса Планка](#) в Німеччині...».

Бюджетна програма НАН України на 2018 р.

«ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»*

* Програма розпочинається у другому півріччі.

Повторені цитати

Infographic: innovationhouse.org.ua

[Повний текст](#)